

SZEIFERT JUDIT:

Bátai Sándor

Szeifert Judit művészettörténész Bátai Sándor kaposvári alkotóról készült kismonográfiáját lapozgatva lényegében a Magyar Műhely Kiadó első klasszikus szerkezetű képzőművészeti kiadványát tartja kezében a műélvező. A főként irodalmi és verbo-vizuális műfajokat kultiváló kiadó ezzel az újdonsággal jelezni kívánja, hogy figyelmét a kortárs művészet tágabb horizontjára szeretné kiterjeszteni.

Bátai munkássága meglehetősen fiatal, mindössze két évtizedre nyúlik vissza, ám annál távolabbi időkbe, az archaikumba tekint hátra. Művészetéről írott tanulmányában Szeifert Judit találó precizitással az archeográfia terminusát használja, ezáltal jelezve, hogy Bátai időutazása a régmúlt képi állapotait idézi. Ugyancsak az említett tanulmányban olvasom, hogy a művészettörténész a lírai archaizálás vonulatába sorolja Bátai alkotásait, melynek tekintélyes tápora van a kortárs magyar művészetben. Szeifert ugyan nem említ neveket, de sejthető, hogy Batainak kiemelkedő helyet biztosít ebben a szférában. Az albumban huzsonhat reprodukció kapott helyet, melyek jelzik a művész egy-egy meghatározóan fontos állomását.

Letűnt kultúrák hangulatfoslánya nyai csapódnak le Bátai festményein

és grafikai lapjain, a mai ember tudatából immár sokszorosan kitörlődött relikviák ütnek át a történelemmé vált idő rétegeiből. A múlt lenyomatokként vetítődik a jelenbe, hogy megtalálja helyét a morzsolódó idő tartós értékei között. Egyik új keletű sorozatában Bátai például papírontvényekbe ágyazza azokat a képi motívumokat, amelyek eredeti formájukban maguk is bemélyedések vagy domborulatok voltak egy valamikor jeles – ma már inkább romos – építmény architektonikus állagában. Például a szentendrei szerb temető hantjai között kutatva papírmásé-negatívokat készít az idő által kikezdett kőlapok és -keresztek szétromcsolt mintázatairól, szövegmorzsáiról; más alkalommal viszont a középkori festészet szakrális motívumvilága által ihletődik. A síkban létező emlékezés a valós, tapintható térben emlékeztető nemesül, az emlékezet pedig nemcsak láthatóvá, hanem kitapinthatóvá válik a grafikai lapokon.

Hiba lenne azt hinni, hogy a művész valamilyen tudományos kutatást – például régészetet – szimulál azáltal, hogy képi-domborműszerű foglalatba ötvözi sajátos leleteit. Ellenkezőleg, nagyon is gondosan bányik a művekbe merevült titkokkal, nagyon is ügyel rá, hogy ne taszítsa őket a racionalitás szilárd, kopogós talajára. Hiszen tudja, hogy a titok körüli erőter, de magának a titoknak a lelkülete is mennyire sérülékeny,

mennyire kényes, sőt érinthetetlenül szent. Ezek a művek pedig rendre titkokat őriznek magukban. Titokként is éppen csak felvillannak, megrezdülnek, de mégsem nyílnak ki teljesen, akár a gyöngyagylók a tengerfenéken, amikor éppen csak megcsillantják drága kincsüket. Itt ott egy-egy szövegfoszlány, képi ornament, jelképszerű ábra, de sehol az értelmezés olvasatát feltételező teljesség, leplezetlen kitárulkozás. Bátai számára is nyilvánvaló, hogy a poézis, illetve a művészet igazi közeg törvényszerűen éterikus, megfoghatatlan, bizonytalanságot keltő. Ennek értelmében mesterien kerül el a kelepccét, hogy begyűjtött leletei a kultúrtörténeti tudomány kürtőjében darálódjanak fel, és afféle bizonyítékokká degradálódjanak a múlt-kutatás boncasztalán.

Szeifert Judit, aki a fent aposztrofált lírai archaizmus képzőművészetének a lelkes kutatója, s a Bátaikismonográfiában konkrét példával igazolja művészetelméleti koncepciójának helytállóságát és elhivatottságát, a következőket hangsúlyozza: „Az alkotók nem egy mozgalom keretein belül, programszerűen sorolhatók ebbe a csoportba, hanem csupán rokon szellemiségű műveik által jönnek létre ezek a találkozások.”

A kétnyelvű album szakmai és nyomdatechnikai szempontból egyaránt méltán zárkózik fel a legnívó-

sabb kortárs hazai képzőművészeti kiadók produkciójához.

SZOMBATHY BÁLINT

(*Magyar Műhely Kiadó, Budapest, 2003, 58 oldal, 1500 Ft*)

Boldog születésnapot

Einstein haldoklik. Lelke egy arra járó egérbe költözik, majd évtizedekig egérből egérbe vándorol. Végül egy budapesti fodrászüzletben 1973-ban élete árán is botrányt okozva megindít egy szülést. Így jön világra Osváth András. Zajlik a hangsúlyozottan korabeli és profi műgonddal rekonstruált pesti élet, Kovács Kati énekel. Mese? Nem, sőt később kiderül, hogy ezt a nyitányt nyugodtan el is lehetne felejtetni. Mégis ott marad, más alakban, a bizonytalanság: művészfilm, ami esetleg lehetne? Vagy kommersz, aminek állítólag szánták? *A Boldog születésnapot* című filmmel egyik mérce szerint sem sikerül a kontaktus. Mert a kivetel van annyira és olyan módon professzionális (lásd Sas Tamás megérdemelt operatőri díját vagy a hetvenes évek kapcsán imént említett díszleteket, Estan Mónika és Merétey Tamás munkáját), amely egyedül tehet életképessé egy úgyneve-